

Diarienummer 18/BN 0103

Motala kommuns biblioteksplan – utvärdering och revidering

Sammanfattning

Motala kommun har en av Bildningsnämnden antagen biblioteksplan för mandatperioden 2015-2018. Biblioteksplanen har fungerat som ett viktigt styrdokument för biblioteksverksamheten under planperioden. Prioriterade utvecklingsområden har i de flesta fall kunnat förverkligas eller påbörjats.

Den nuvarande biblioteksplanen föreslås förlängas till och med 2019 utan justering.

En arbetsgrupp med representanter för berörda förvaltningar/nämnder tillsätts i början av 2019 för att ta fram en revidering av Motala kommuns biblioteksplan för perioden 2020 -2023.

Den nya biblioteksplanen för 2020-2023 bör antas av Kommunfullmäktige för att vara hela kommunens biblioteksplan.

Förslag till beslut

- Utvärdering av nuvarande biblioteksplan godkänns.
- Den nuvarande biblioteksplanen för Motala kommun förlängs ett år, till och med 2019 utan justering.
- Bildningsförvaltningen får i uppdrag att ta fram en reviderad biblioteksplan för 2020-2023 i samråd med berörda förvaltningar/nämnder, utifrån det förslag till upplägg som presenteras.

Bakgrund

I Bibliotekslagen från 2014 fastslås att kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Det ska vara en separat biblioteksplan som omfattar all biblioteksverksamhet i kommunen.

Den kommunala biblioteksplanen ska omfatta folkbiblioteken, skol- och gymnasiebiblioteken samt medieförsörjningen till andra kommunala institutioner såsom förskolan, Komvux/SFI och äldreomsorg och omsorg.

Samarbeten på kommunal och regional nivå med andra bibliotekstyper bör vara beskrivna i biblioteksplanen.

Biblioteksplanen ska utformas så att den ger närmare besked om verksamhetens inriktning och omfattning på sådan nivå att medborgarnas förutsättningar att påverka huvudmannens överväganden gynnas.

Biblioteksplanen ska vara uppföljningsbar och ha en tydlig koppling till bibliotekslagen. Den ligger till grund för det arbete som sker på biblioteken och för det samarbete som sker mellan bibliotek och övriga kommunala verksamheter, externa aktörer och i det regionala samarbetet mellan biblioteken i länet. På regional nivå ingår Motala bibliotek i Götabiblioteken, som är ett bibliotekssamarbete mellan alla kommuner i Östergötland och Tranås.

Kungliga biblioteket har i uppdrag att följa upp hur biblioteksplanerna utformas och används. Kungliga biblioteket har gett ut två skrifter med råd och rekommendationer hur biblioteksplaner kan utformas, "Biblioteksplan 2.1", (reviderad 2017), och "Nyckeltal 1.0", båda kan fritt laddas ner från nätet.

Motala kommun har en av Bildningsnämnden antagen biblioteksplan för mandatperioden 2015-2018.

Utvärdering av nuvarande biblioteksplan

Motala kommuns biblioteksplan 2015-2018 finns på kommunens hemsida: <https://www.motala.se/media/uploads/Biblioteksplan-Motala-bibliotek-2015-2018.pdf>

Motala kommuns första biblioteksplan antogs av Bildningsnämnden i september 2015 efter att ha varit på remiss till de politiska partierna.

I biblioteksplanen framhålls att biblioteken i kommunen ska bidra till att uppfylla kommunens övergripande vision om "Motala - den öppna, stolta och nyskapande sjöstaden". Biblioteksplanen lyfter fram fyra av kommunens resultatmål som de mest relevanta för biblioteksverksamheten:

- Bildning för individen och samhällets utveckling
- Medborgarinflytande
- Rikt socialt liv
- Samverkan för utveckling

Bildning för individen och samhällets utveckling

Enligt bibliotekslagen ska biblioteken verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. I lagen betonas användarperspektivet och att speciell hänsyn ska tas till prioriterade grupper såsom barn och ungdomar, personer med funktionsnedsättning samt personer med annat modersmål än svenska. Folkbiblioteken är viktiga centra för både det informella och formella lärandet, för språk- och läsutveckling, för kunskap och information samt för digital delaktighet. Enligt bibliotekslagen ska folkbiblioteken främja läsning och tillgång till litteratur samt ge kunskap om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet.

Motala bibliotek utgör en resurs i kommunens strategiska arbete för att höja utbildningsnivån inom alla åldersgrupper. Biblioteken är en grund och en förutsättning för det livslånga lärandet, som ofta krävs i arbetslivet. God läsförmåga och digital delaktighet är grundläggande för ett demokratiskt samhälle. Motala bibliotek ska bidra till att utveckla medborgarnas språkliga och digitala kompetens. Skolbiblioteken ska ge eleverna de färdigheter som behövs för ett livslångt lärande. Kommunens skolbibliotek ska stödja elevers lärande genom undervisning och handledning i informationssökning och källkritiskt tänkande samt läsfrämjande arbete. Enligt skollagen ska alla elever ha tillgång till ett skolbibliotek.

Medborgarinflytande

Fri tillgång till information är en förutsättning för människors deltagande i samhället. Motala bibliotek ska erbjuda fri tillgång till information, kunskap och kultur för alla åldersgrupper utifrån deras egna behov. Biblioteken ska också garantera medborgarna tillgång till samhällsinformation av alla slag. Motala bibliotek ska aktivt arbeta för att öka den digitala delaktigheten bland kommuninvånarna för att främja demokrati och aktivt medborgarskap.

Rikt socialt liv

Motala bibliotek ska vara en arena för kulturupplevelser som leder till ökad livskvalitet och bidrar till att skapa ett attraktivt Motala. Motala bibliotek ska prioritera program och aktiviteter som leder till ökad integration och en meningsfull fritid för barn och unga. Biblioteken är den fria och öppna mötesplatsen, det publika vardagsrummet med plats för alla. Motala bibliotek ska vara en social arena som uppmuntrar och stärker mänskliga möten och erbjuder forum för dialog och utbyte av erfarenheter, idéer och kompetenser.

Samverkan för utveckling

Biblioteken i Motala kommun ska vara öppna för samverkan med olika aktörer på kommunal, regional och nationell nivå för att utveckla verksamhet och skapa samhällsnytta.

Utifrån dessa mål beskrivs i biblioteksplanen tio områden som identifierar biblioteksverksamheten; tillgänglighet, brett medieutbud, biblioteket som lärmiljö, mötesplats och integration, barn och unga, demokrati, samhällsnytta, läsglädje, samverkan och slutligen ett antal utvecklingsområden.

Dessa utvecklingsområden beskrivs i biblioteksplanen:

- Alla bibliotek i kommunen ska erbjuda digitala lärmiljöer med hög teknisk standard. Personalen ska erbjudas kontinuerlig kompetensutveckling vad gäller nya medier och digitala verktyg för att kunna handleda medborgarna och utveckla medie- och informationskunnighet.
- Motala bibliotek ska arbeta för att öka tillgängligheten till bibliotekets service och utbud. Det digitala biblioteket ska utvecklas. Tillgängligheten ska öka med hjälp av interaktiva och användarvänliga e-tjänster, appar och andra mobila lösningar.

Skolbiblioteken

- Samarbetet mellan skolan och skolbiblioteket ska utarbetas i handlingsplaner.
- Skolbiblioteken ska ta initiativ till att utveckla en gemensam skolbibliotekswebb där digitala resurser som används i undervisningen kan samlas. I samband med att eleverna får egna surfplattor ska skolbiblioteken utöka sitt bestånd av e-böcker för att i samarbete med pedagogerna arbeta läsfrämjande på nya sätt.
- För att skolbiblioteken ska kunna vara en likvärdig resurs för alla elever i de kommunala skolorna behöver skolbiblioteken successivt byggas ut.

Mötesplatser

- Motala bibliotek ska utveckla biblioteken som mötesplatser genom att skapa mer öppna bibliotek, där besökarna får tillgång till lokalerna även när de är obemannade.
- Huvudbiblioteket ska uppdateras för att bättre motsvara dagens krav på flexibel användning av biblioteksrummet. Det moderna biblioteket ska inrymma allt från digitala lärmiljöer och nedladdningsplatser för e-böcker till mysiga läshörnor, plats för skapande aktiviteter, en öppen cafémiljö, publik scen och mer plats för barn- och familjeverksamhet.

Samhällsservice

- Motala bibliotek ska utvecklas på ett sådant sätt att det finns möjlighet till utökad medborgarservice digitalt såväl som på plats. Ett digitalt servicecenter, eller en e-serviceverkstad, skulle kunna inrymmas på huvudbiblioteket.
- Möjligheten att utveckla den mobila biblioteksservicen till att omfatta även IT-hjälp, kulturella upplevelser, medborgarservice och annan typ av samhällsservice ska utredas.

Biblioteksplanen har fungerat som ett viktigt styrdokument

Biblioteksplanen har fungerat som ett viktigt styrdokument för biblioteksverksamheten under planperioden. Av de utpekade utvecklingsområdena har de flesta kunnat förverkligas eller påbörjats. Under 2015 påbörjade vi arbetet med att utveckla "Framtidens bibliotek" genom att definiera grunduppdraget och peka ut utvecklingsområden utifrån biblioteksplanen och kommunens resultatmål för mandatperioden.

Bibliotekets grunduppdrag:

- Motala bibliotek ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Motala biblioteks verksamhetsidé uttrycks på följande sätt:

- Folkbiblioteken ska vara en mötesplats för alla och främja livslångt lärande, läslust och digital delaktighet.
- Skolbiblioteken ska stödja elevernas lärande och bidra till bättre måluppfyllelse.

Arbetet med "Framtidens bibliotek" resulterade i en handlingsplan som omfattade allt från att utveckla skolbiblioteken till att folkbiblioteken skulle satsa på att nå fler barnfamiljer med olika bakgrund samt utveckla arbetet med att öka den digitala delaktigheten och uppdatera biblioteken till attraktiva mötesplatser.

En gång om året har Bildningsnämnden fått en lägesrapport om biblioteksverksamheten och pågående utvecklingsprojekt.

Under planperioden har vi utvecklat biblioteket som mötesplats för både barn och vuxna, dels genom att vi har påbörjat omgörning av den fysiska miljön på huvudbiblioteket, dels genom utökad programverksamhet på alla våra bibliotek. Investeringsmedel har anslagits till nya möbler och ny inredning på huvudbiblioteket, men arbetet har avstannat i väntan på att Folkets hus först ska byta ut golv, tak och allmänbelysning. Vi har också satsat på meröppet i Borensberg, vilket innebär att biblioteket är tillgängligt för användarna även när det är obemannat. Antalet besökare på biblioteken i kommunen har ökat med ca 20 procent under perioden.

Vi har dragit igång en treårig barnsatsning, som syftar till att öka intresset för läsning och berättande bland barn och föräldrar och andra vuxna i barns närhet. Vi har deltagit i regionalt projekt, Crossmedia, som handlar om att arbeta på nya sätt med berättande i mötet med ny teknik. Antalet medielån har minskat under perioden, men ligger fortfarande på en hög nivå sett till riket i övrigt.

En viktig del i utvecklingsarbetet har varit att stärka bibliotekets roll som demokratisk arena, där människor med olika bakgrund kan mötas. Vi har bland annat startat en Ny i Sverige-avdelning samt erbjuder samhällsservice och digital handledning på olika språk.

DigdelCenter är en ny verksamhet som har utvecklats med stöd av biblioteksplanen. Här kan alla lära sig mer om internet och digitala verktyg för att öka sin digitala kompetens och känna sig mer delaktig i det digitala samhället. Syftet är att främja demokrati och aktivt medborgarskap.

IT-guide, som handlar om att nyanlända ungdomar lär seniorer ny teknik, har varit ett framgångsrikt projekt som både främjar integration och ökad digital delaktighet.

Vi har medverkat i ett Vinnovaprojekt, där vi testat nya sätt att använda bokbussen för att nå ut med bibliotekets service till mångspråkiga bostadsområden. Kan bokbussen bredda sin verksamhet? Ja, fastslogs i en utredning om framtidens mobila

biblioteksservice, som ledde fram till att bokbussen nu byter namn till biblioteksbus och breddar sitt utbud. Investeringsmedel har anslagits till en ny biblioteksbus.

Vi har utarbetat en tillgänglighetsplan som syftar till att göra bibliotekets service och tjänster mer tillgängliga för personer med särskilda behov. Motala bibliotek är bland annat med i ett regionalt projekt, Talboken kommer, som handlar om att utveckla talboksverksamheten med hjälp av digital teknik.

Vi har också haft fokus på ökat medborgarinflytande. Vi har genomfört enkäter och fokusgrupper med olika målgrupper för att ta reda på hur verksamheten ska utformas för att svara upp mot de behov som finns.

Biblioteket är beroende av bidrag och projektmedel för att kunna arbeta med olika utvecklingsprojekt, och här har biblioteksplanen i många fall varit avgörande för att kunna söka olika projektmedel. Vi har sökt och fått projektmedel från Statens kulturråd, Region Östergötland, länsstyrelsen, Internetstiftelsen, Vinnova och Regionbibliotek Östergötland. Vi har även fått integrationsmedel från Motala kommun.

Ny skolbiblioteksorganisation – nya skolbibliotekarietjänster

Under planperioden har bildningsförvaltningen beslutat om en ny organisation för skol- och gymnasiebiblioteken, som innebär att ansvaret för biblioteksverksamheten har lagts över på skolan. Den nya organisationen trädde i kraft hösten 2017. Totalt 11,50 tjänster har lyfts bort från Motala bibliotek och tillförts skolans organisation. Så här ser den nya organisationen ut:

- 7,75 tjänster till grundskolebiblioteken, med Jenny Appelkvist som chef och Kent Landoff som verksamhetschef.
- 2,50 tjänster till mediateket, Platengymnasiet, med rektor Christina Billemar som chef och Lena Åberg som verksamhetschef.
- 1,75 tjänster till utbildningscenter Carlsunds bibliotek, med rektor Hans Egbert som chef och Lena Åberg som verksamhetschef.

Under 2018 utökades antalet skolbibliotekarietjänsten inom grundskolan med två heltidstjänster.

Förslag till upplägg för att ta fram reviderad biblioteksplan för 2020-2023

Den nuvarande biblioteksplanen föreslås förlängas till och med 2019 utan justering.

En arbetsgrupp med representanter för berörda förvaltningar/nämnder tillsätts i början av 2019 för att ta fram en revidering av Motala kommuns biblioteksplan för perioden 2020 -2023. Bibliotekschefen föreslås leda arbetsgruppen.

Eftersom att den kommunala biblioteksplanen ska omfatta all biblioteksverksamhet i kommun inklusive medieförsörjningen till andra kommunala institutioner såsom förskolan, Komvux/SFI samt äldreomsorg och LSS, är det lämpligt att representanter från berörda förvaltningar ingår i arbetsgruppen.

Följande nyckelpersoner bör ingå i arbetsgruppen:

Bibliotekschef (sammankallande)

Skolbibliotekschef

Representant för grundskolan

Representant för gymnasiet, komvux, SFI

Representant för förskolan

Representant för socialförvaltningen (äldreomsorg, hemtjänst, LSS)

Digitaliseringsstrateg/IT-ansvarig

Representant för handikapprådet

Arbetsgruppen bör tillsättas i jan/feb och förslagsvis träffas cirka fyra gånger under året. Biblioteksplanen kan förslagsvis ha följande innehåll:

- Styrdokument
- Nulägesbeskrivning
- Övergripande mål
- Tillgänglighet, läsfrämjande, digital delaktighet
- Folkbibliotek – vision och prioriterade utvecklingsområden
- Skol- och gymnasiebibliotek – vision och prioriterade utvecklingsområden
- Bibliotek för vuxnas lärande – vision och prioriterade utvecklingsområden
- Medieförsörjning inom förskolan, LSS och äldreomsorg – vision och prioriterade utvecklingsområden
- Samverkan lokalt, regionalt, nationellt

Den nya biblioteksplanen för 2020-2023 bör antas av Kommunfullmäktige för att vara hela kommunens biblioteksplan.

Hannah Gruffman
Verksamhetschef kultur

Birgitta Hellman Magnusson
Bibliotekschef